

MAARIA-ILMARISTEN OSAYLEISKAAVAN LUONTOSELVITYKSEN TÄYDENNYS

*Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy
Hanhenskaari 10 as 16
21420 Lieto
Puh. 045-6793602*

1. JOHDANTO

Liedon kunta tilasi Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy:ltä Maaria-Ilmaristen osayleiskaavan luontoselvityksen täydennyksen. Selvityksen laati FM (biologi) Turkka Korvenpää.

Selvitysalueelle suoritettiin maastokäynnit 2.6, 3.6. ja 6.6.2016. Työn tarkoituksena oli selvittää alueen luontoarvoja, ja arvioida niiden vaikutusta maankäyttöön. Työssä kartoitettiin mahdolliset luonnonsuojelulain (N:o 1096/1996) 29 §:n suojelemat luontotyytit, vesilain (N:o 264/1961) mukaiset kohteet, metsälain (N:o 1093/1996) 10 §:n tarkoittamat erityisen tärkeät elinympäristöt sekä uhanalaiset luontotyytit. Myös muut luonnonarvoiltaan merkittävät kohteet inventoitiin. Lakien mukaisten luontokohteiden lisäksi etsittiin EU:n luontodirektiiviin sisältyviä lajeja sekä uhanalaisten, silmälläpidettävien ja harvinaisten eliölajien (mukaan lukien liito-orava) esiintymiä. Linnusto kartoitettiin kartoituslaskentamenetelmää tarkoituksenmukaisesti soveltamalla. Lepakkojen esiintymistä selvitettiin etsimällä niille soveltuvia talvehtimis- ja lisääntymispaikkoja sekä päiväpiiloja. Raportin liitteenä on kartta alueelta löydetyistä luontoarvoista.

2. ALUEEN YLEISKUVAUS

Selvitysalue jakaantuu kahteen osaan. Näistä pohjoisempi sijaitsee Ilmaristen taajaman pohjoispuolella Merenalhon pellostä itään ja eteläisempi Ilmaristen taajaman kaakkoispuolella Palovuoresta heti lounaaseen. Kumpikin alue muodostuu miltei kokonaan metsämaastosta.

Pohjoisempaa osa-aluetta luonnehtii maaston pienipiirteisyys. Kallioisten mäkien välissä vuorottelevat metsäiset notkelmat. Osa-alueen pohjois- ja koillisosassa esiintyy pieniä soita ja soistumia. Metsät ovat melko tehokkaasti hoidettuja, ja esimerkiksi Hollon talon pohjoispuolella levittäytyy laaja avohakkuu. Siellä täällä on silti säilynyt puustoltaan varttuneempia metsäkuvioita. Osa-alueen pohjoisosan suolla puusto on suhteellisen luonnontilaista.

Eteläisempi osa-alue jakaantuu koillisesta lounaaseen virtaavan Lausteenojan purolaaksoon sekä sen itäpuoliseen pienipiirteiseen mäkimaastoon. Aivan osa-alueen pohjoisreunalla sijaitsee pieni pelto. Lausteenojan laakso on kasvillisuudeltaan rehevää. Jyrkässä purolaakson luoteisrinteessä kasvaa varttunutta lehtokuusikkoa, jossa on paikoin runsaasti tuulenkaatoja. Laakson itäpuolinen mäkimaasto voidaan jakaa kahteen osaan. Lähempänä Lausteenojaa on hakkuuta sekä nuorta metsää. Sen sijaan osa-alueen itäosan metsät ovat varttuneita, ja niitä voidaan pitää jopa hieman tavanomaista talousmetsää luonnontilaisempina. Kalliomänniköissä kasvaa vanhoja hitaasti kasvaneita mäntyjä ja kallioiden välisissä notkoissa varttunutta kuusikkoa. Siellä täällä on myös ohutturpeisia rämeläikkuja ja korpia sekä osa-alueen koilliskulmassa hieman laajempi rämekuvio.

Alueelta löydettiin kaikkiaan seitsemän metsälain tarkoittamaa erityisen tärkeää elinympäristöä, joista yksi (Lausteenajaan laskeva noro) edustaa samalla myös vesilaissa mainittua luontotyyppiä. Luonnonsuojelulain mukaisia kohteita ei havaittu. Osa metsälakikohteista sisältää uhanalaisia luontotyyppejä kuten metsäkortekorpea ja ruohokorpea. Sen sijaan lakien mukaisten luontokohteiden ulkopuolella sijaitsevia uhanalaisten luontotyyppien esiintymiä ei löydetty. Havaitut luontotyyppikohteet riittävine suojavyöhykkeineen on rajattu raportin liitekarttaan.

3. METSÄLAKIKOhteet

3.1 Palovuoren lounaispuolen kallioalueen suolaikku

Palovuoren lounaispuolella kohoavassa kallioisessa mäkimäastossa sijaitsee pieni, lähinnä luhtaista nevaa oleva suolaikku (Kuva 1). Se on kuivimpina aikoina kokonaan kuiva, mutta kartoituspäivänä kesäkuun alussa kohteella oli runsaasti vettä. Tulvivaa nevalaikkua reunustaa kapea, karu ja ohutturpeinen rämevyöhyke, jossa tavataan mm. juolukkaa (*Vaccinium uliginosum*), tupasvillaa (*Eriophorum vaginatum*) ja suopursua (*Rhododendron tomentosum*). Ojittamaton kohde sijaitsee taimikon ja varttuneen metsän rajalla, mutta on siitä huolimatta säilynyt melko hyvin luonnontilaisena.

Kohde on tyypillinen pieni avosuolaikku ja täyttää metsälain mukaisen erityisen tärkeän elinympäristön määritelmän. Se tulisi tulevaisuudessakin säilyttää ojittamattomana ja maankäyttöä muuttavan toiminnan ulkopuolella.

Kuva 1. Palovuoren lounaispuolen kallioalueen suolaikku

3.2 Lausteenoja ja Lausteenojan rinnelehto

Kaava-alue ei ulotu aivan Lausteenojaan asti, mutta kuitenkin niin lähelle, että kohde inventoitiin. Hitaasti virtaavan Lausteenojan vesi on savisameaa (Kuva 2). Muutaman metrin levyinen uoma on säilynyt kuta kuinkin luonnontilaisena. Vedessä kasvaa mm. ulpukkaa (*Nuphar lutea*) ja järvikortetta (*Equisetum fluviatile*) ja rantojen rehevässä kasvillisuudessa tavataan esimerkiksi nurmipuntarpäätä (*Alopecurus pratensis*), koiranputkea (*Anthriscus sylvestris*), nokkosta (*Urtica dioica*), mesiangervoa (*Filipendula ulmaria*), rentukkaa (*Caltha palustris*), ojakellukkaa (*Geum rivale*), karhunputkea (*Angelica sylvestris*), metsäkurjenpolvea (*Geranium sylvaticum*), korpikaislaa (*Scirpus sylvaticus*) ja kurjenmiekkää (*Iris pseudacorus*) sekä haitallista vieraslajia jättipalsamia (*Impatiens glandulifera*). Lausteenojan itärannalla maasto kohoaa jyrkkänä rinteinä. Rinteessä kasvaa varttunutta ja rehevää lehtokuusikkoa, jonka kasvistoon kuuluvat mm. käenkaali (*Oxalis acetosella*) ja sinivuokko (*Hepatica nobilis*). Sekapuuna tavataan järeää haapaa, ja rinnelehto sopiikin hyvin liito-oravan elinympäristöksi. Lajin esiintymisestä kertovia merkkejä ei kuitenkaan maastotoissa havaittu, eikä lehdosta ole aiempia tietoja liito-oravasta. Rinteessä on runsaasti lahoppua, ja metsä on muutenkin keskimääräistä luonnontilaisempaa.

Lausteenojan rannat mukaan lukien rinteiden kuusilehto tulisi jättää maankäyttöä muuttavan toiminnan sekä metsätalouden ulkopuolelle. Rinne muodostaa hyvän metsänhoitokäytännön mukaisen suojavyöhykkeen Lausteenojan ympärille ja toimii samalla mm. liito-oravalle sopivana arvokkaana elinympäristönä. Jättipalsami olisi haitallisena ja aggressiivisesti alkuperäistä kasvistoa syrjäyttävänä vieraslajina hyvä poistaa.

Kuva 2. Lausteenoja

3.3 Lausteenojaan laskeva noro

Kaava-alueen lounaiskulmassa Lausteenojaan viettävässä rinteessä sijaitsee varttuneen kuusimetsän ympäröimä noro (Kuva 3). Se muodostuu ylärinteessä kahdesta erillisestä haarasta, jotka yhtyvät toisiinsa rinteeseen puolivälin tienoilla. Uoma on luonnontilainen ja syvään uurtunut. Vettä siinä virtaa vain ajoittain, ja kartoituspäivänä uoma oli kuiva. Lausteenojan rannassa norolaakso leviää laajemmaksi, pajukkoa kasvavaksi, alavaksi kosteaksi pensaikoksi. Laaksossa on varsin runsaasti maapuuta. Kohteen kasvistoon kuuluvat mm. ojakellukka, rönsyleinikki (*Ranunculus repens*), hiirenporras (*Athyrium filix-femina*), metsäkorte (*Equisetum sylvaticum*), halava (*Salix pentandra*), nokkonen, kiiltopaju (*Salix phylicifolia*) ja Lausteenojan rannalla jättipalsami.

Lausteenojaan laskeva noro on melko luonnontilaisena säilynyt ja edustava metsälain tarkoittama erityisen tärkeä elinympäristö. Se tulisi jättää niin kaiken maankäyttöä muuttavan toiminnan kuin metsätaloudenkin ulkopuolelle aina noroa ympäröivän rinteeseen päälle asti.

Kuva 3. Lausteenojaan laskeva noro

3.4 Palovuoren eteläpuolen räme

Palovuoren eteläpuolella kaava-alueen koilliskulmassa sijaitsee ojitettamaton ja muutenkin pääosin luonnontilaisena säilynyt pieni suo (Kuva 4). Suon reunat ovat kangasrämettä ja pohjoisreunalla myös karua, puustoltaan varttunutta korpea. Keskeimmällä suotyypillä on lähinnä tupasvillärämettä. Itäkärjessä esiintyy selvää ruohoisuutta, mistä kertoo mm. kurjenjalka (*Comarum palustre*) sekä runsas pajukko.

Aivan kohteen itäisin kärki on erittäin tiheää koivutaimikkoa, mutta muuten puusto on säilynyt luonnontilaisena. Osittain vanhojen mäntyjen lisäksi tavataan pieniä koivuja. Kohteella on kuolleita kuusia sekä runsaasti keloja. Suon lajistoon kuuluvat mm. suopursu, pallosara (*Carex globularis*), variksenmarja (*Empetrum nigrum*), juolukka, mustikka (*Vaccinium myrtillus*), tupasvilla ja pullosara (*Carex rostrata*) sekä runsaana kasvava korpikarhunsammal (*Polytrichum commune*).

Palovuoren eteläpuolen räme on edustava ja hyvin luonnontilaisena säilynyt pieni suo, jonka tulisi edelleen antaa kehittyä kaiken maankäyttöä ja suon luonnontilaa muuttavan toiminnan (kuten ojitusten tai metsätalouden) ulkopuolella.

Kuva 4. Palovuoren eteläpuolen räme

3.5 Merenalhon metsäkortekorpi

Merenalhon pellon itäpuolella peltoon rajautuen sijaitsee ojittamattomana säilynyt metsäkortekorpi (Kuva 5). Puusto on varttunutta, ei kovin voimaperäisesti hoidettua talousmetsäkuusikkoa. Kuusten alla kasvaa mm. koivun taimia. Mättäiden ja välipintojen vaihtelu on selvää. Metsäkortekorven lajistoon lukeutuvat mm. korpirahkasammal (*Sphagnum girgensohnii*), korpikarhunsammal, pallosara, metsäalvejuuri (*Dryopteris carthusiana*), nuokkotalvikki (*Orthilia secunda*), suo-orvokki (*Viola palustris*) ja mesimarja (*Rubus arcticus*).

Merenalhon metsäkortekorpi on pellonreunan ojasta huolimatta säilynyt melko hyvin vesitaloudeltaan luonnontilaisena, ja se on myös puustoltaan suhteellisen edustava, tyypillinen luontotyyppinsä edustaja. Kohde tulisi jättää kaiken maankäyttöä muuttavan

toiminnan sekä metsätalouden ulkopuolelle. Sen lähiympäristössä ei tulisi myöskään tehdä vesitaloutta muuttavia toimia kuten ojituksia, sillä ne kuivattavat helposti myös suota, vaikka varsinainen suo säilyisikin ojittamattomana.

Kuva 5. Merenalhon metsäkortekorpi.

3.6 Hollon pohjoispuolen suo

Hollon talon pohjoispuoleisessa metsässä sijaitsee kaava-alueen pohjoisrajan pohjoispuolelle jatkuva pieni suoalue (Kuva 6). Tällä monimuotoisella suolla tavataan useita eri suotyyppejä – mm. isovarpurämettä, kangasrämettä, ruohokorpea ja pieniä saranevalaikkuja. Suo on säilynyt ojittamattomana, mutta itäpuolelta sen reunaan ulottuu tuore avohakkuu, jonka maa on hakkuussa muokkaantunut. Tämä vaikuttaa haitallisesti suon luonnontilaan. Kohteella ovat runsaita mm. pullosara, suopursu, tupasvilla, juolukka ja metsäkorte. Muuhun kasvistoon lukeutuvat esim. ruohoisuutta ilmentävät suoputki (*Peucedanum palustre*), kurjenjalka ja järvikorte.

Hollon pohjoispuolen suo on varsin edustava ja itäpuolen hakkuusta huolimatta melko luonnontilaisena säilynyt pieni suo. Sen arvoa nostaa useiden eri suotyyppien ja varsinkin nykyisin harvinaisen ruohokorven esiintyminen. Kohde tulisi jättää kaiken maankäyttöä muuttavan toiminnan ja metsätalouden ulkopuolelle. Sen lähiympäristössä ei tulisi myöskään tehdä vesitaloutta muuttavia toimia kuten ojituksia, sillä ne kuivattavat helposti myös suota, vaikka varsinainen suo säilyisikin ojittamattomana.

Kuva 6. Saraista rämettä Hollon pohjoispuolen suolla

3.7 Hollon koillispuolen kallio

Hollon talon koillispuolella heti pientaloalueesta pohjoiseen kohoaa melko korkea karu kalliomäki (Kuva 7). Se sijoittuu pääosin kaava-alueen ulkopuolelle. Kallion puusto on melko luonnontilaista vanhaa männikköä, vaikka lahoppuuta on vähän. Lajisto koostuu yleisistä kalliomännikköjen lajeista kuten kalliotierasammalesta (*Racomitrium lanuginosum*), metsälauhasta (*Deschampsia flexuosa*) ja kanervasta (*Calluna vulgaris*). Kalliolla on paljon virkistyskäyttöä, mistä kertovat polut sekä laavu.

Hollon koillispuolen kallio on tyypillinen lietolainen karu kalliomännikkö, joka täyttää metsälain erityisen tärkeän elinympäristön määritelmän siitä huolimatta, että lahoppuuta ei juuri ole ja maasto on paikoin kulunutta. Kalliolla on merkitystä virkistyskohteena lähitalojen asukkaille. Se olisi hyvä säilyttää nykyisen kaltaisena.

Kuva 7. Hollon koillispuolen kallio

4. UHANALAISET JA HARVINAISET LAJIT

Selvitysalueelta ei ole tallennettu havaintoja Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämään uhanalaisten eliöiden tietokantaan (Hertta).

Eteläisemmän osa-alueen eteläreunalla sijaitsee pienialainen, liito-oravalle sopiva, metsäkuvio. Tässä erittäin tiheässä, kosteapohjaisessa sekametsässä kasvaa muutama haapa. Hieman lännempänä on kaksi vierekkäistä erittäin järeää haapaa tiheän varttuneen taimikon keskellä. Kartoituksessa ei kuitenkaan havaittu mitään liito-oravan esiintymiseen viittaavia merkkejä. Lepakoiden päiväpiiloiksi tai talvehtimispaikoiksi sopivia kohteita ei löytynyt. Pohjoisemman osa-alueen keskiosassa sijaitsee pieni kaivettu lampi, joka sopisi viitasammakon kutupaikaksi. Tosin kasvillisuus on lammessa varsin niukkaa, mikä heikentää sen laatua viitasammakon kannalta.

Palovuoren lounaispuolen varttuneesta ja varjoisesta kuusikosta löytyi silmälläpidettävä aarnisammal (*Schistostega pennata*). Se kasvaa maahan kaatuneen puun juuripaakun paljastuneella mineraalimaalla. Esiintymä on suhteellisen runsas. Sen säilyminen pidemmällä aikavälillä edellyttäisi kuusikkorinteen jättämistä kaiken maankäyttöä muuttavan toiminnan sekä myös metsätalouden ulkopuolelle, sillä alueelle tulee syntyä tasaisesti uusia tuulenkaatoja, joiden juuripaakkuihin laji voi levitä entisten kasvupaikkojen muuttuessa vähitellen sopimattomiksi.

5. LINNUSTO

Alueen linnusto kartoitettiin kolmena aamuna, 2.6., 3.6. ja 6.6.2016. Kaikkina aamuina sää oli poutainen, heikkotuulinen ja lämmin. Kartoituksissa havaittiin kaikkiaan 19 eri lintulajia, joiden tulkittiin varmasti tai todennäköisesti pesivän alueella tai joiden elinpiiristä osa sijoittuu alueelle. Nämä lajit on lueteltu taulukossa 1.

Suomenkielinen nimi	Tieteellinen nimi	Status
hippiäinen	<i>Regulus regulus</i>	LC
keltasirkku	<i>Emberiza citrinella</i>	LC
kuusitiainen	<i>Periparus ater</i>	LC
käpytikka	<i>Dendrocopos major</i>	LC
laulurastas	<i>Turdus philomelos</i>	LC
metsäkirvinen	<i>Anthus trivialis</i>	LC
mustarastas	<i>Turdus merula</i>	LC
närhi	<i>Garrulus glandarius</i>	LC
pajulintu	<i>Phylloscopus trochilus</i>	LC
palokärki	<i>Dryocopus martius</i>	LC, Dir.
peippo	<i>Fringilla coelebs</i>	LC
pensaskerttu	<i>Sylvia communis</i>	LC
punarinta	<i>Erithacus rubecula</i>	LC
räkättirastas	<i>Turdus pilaris</i>	LC
sirittäjä	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	LC
talitiainen	<i>Parus major</i>	LC
tiltalti	<i>Phylloscopus collybita</i>	LC
töyhtötiainen	<i>Lophophanes cristatus</i>	VU
vihervarpunen	<i>Carduelis spinus</i>	LC

Taulukko 1. Selvitysalueella varmasti tai todennäköisesti pesivät lintulajit. LC = elinvoimainen (ei uhanalainen), VU = vaarantunut (uhanalainen), Dir. = EU:n lintudirektiivissä mainittu lintulaji.

Linnusto koostuu tavallisista lounaissuomalaisista metsälinnuista. Töyhtötiainen on edelleen tavallinen, mutta se on luokiteltu uusimmassa uhanalaisuusarvioinnissa vaarantuneeksi voimakkaan vähenemisen vuoksi. Palokärki havaittiin paikallisena sekä pohjoisemmalla että eteläisemmällä osa-alueella, vaikka lajin pesää ei löydettykään. Yhteenvedon voidaan todeta, että kaava-alueella ei ole erityistä linnustollista merkitystä.

6. KIRJALLISUUS

<http://www.birdlife.fi/suojelu/lajit/uhex/> (Luettu 14.8.2016).

Meriluoto, M. & Soininen, T. 1998. Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehti Kustannus & Tapio. 192 s.

Neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien ja luonnonvaraisen elämistön ja kasviston suojelusta A: 21.05.1992.

Neuvoston direktiivi 79/409/ETY luonnonvaraisten lintujen suojelusta A:02.04.1979.

- Pääkkönen, P. & Alanen, A. 2000. Luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointiohje. Suomen ympäristökeskuksen monisteita 188. Suomen ympäristökeskus. 128 s.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim./eds.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus –Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (toim.). 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristö 8/2008. Osat 1 ja 2. 264+ 572 s

Liite 2. Eteläinen osa-alue. Luontokohteet merkitty punaisella rasterilla ja numeroitu raportin tekstiä vastaavasti. Liito-oravalle sopiva metsä rasteroitu sinisellä. Aarnisammal merkitty punaisella pallolla.

Liite 3. Pohjoinen osa-alue. Luontokohteet merkitty punaisella rasterilla ja numeroitu raportin tekstiä vastaavasti.

